JAAMACADDA UMMADDA SOOMAALIYEED

H A B K A   Q O R A A L K A

w. q.

Maxamed Xaaji Xuseen Raabi

Kulliyadda Waxbarashada ee Lafoole

Abriil 1977

TUSMADA BUUGGA.

ARAR ---------- 1

I. HADAL IYO QORAAL ---------- 7

1. MEELAHA AFKEENNA KOOBMA MARKA HADALKA ---------- 17
2. MEELAHA AY ADAG TAHAY KALA QORIDDU. ---------- 58
3. MEELAHA AANAY HABBOONAYN KALA QORIDDA LABA ERAY ---------- 63

II. ASTAAMAYNTA AF SOOMAALIGA ---------- 74

1. HAMSA ---------- 75
2. JIITIN GAABAN ---------- 76
3. ASTAAN JOOGSI ---------- 76
4. ASTAAN WEYDIIN ---------- 76
5. ASTAAN YAAB ---------- 76
6. ASTAAN HAKAD ---------- 78
7. DHIBIC HAKAD ---------- 82
8. LABA DHIBCOOD ---------- 83
9. JIITIN DHEER ---------- 85
10. KOLMO ---------- 85
11. LABA KALMOOD ---------- 86
12. QAANSO ---------- 86

ARAR

Wax buuggan koobani ku saabsan yahay habka qoraalka ee Af Soomaaliga. Waxa na uu ka soo dhex baxay duruus muddo saddex sanood ah aan siinayaya arday shisheeye iyo sokeeye ba lahayd. Waxa na weeye buug yar oo loogu talogalay in uu hufo qoraalka Af Soomaaliga ee hadda aynu ku dhaqanno. Qoraalkaas oo ay badidiisu tahay nid guush ka buuxo. Middaas oo ay keentay degdegii aynu kula dhexe dhacnay iyo habayntii afkeenna oo raagtay. Labadaas oo ay ta hore dhalisay xiisihii weynaa ee qof wal oo Soomaali ihi u qabay in uu mar uun gacantiisa biyo kaga dhergo oo afkiisa qoro. Midda danbe na ay keentay la'aanta dalkeennu la'yahay culimo Soomaaliyeed oo ka baaraandegta dhismaha dhafan ee afkeennu leeyahay.

Si dhibaatadaas ka taagan dhinac qoridda Af Soomaaliga looga baxo wax yar, waxa aan halkan wax ka tilmaanayaa laba arrimood oo ku lug leh habka qoridda. Labadaas arrimood ta hore waxa ay ku saabsan tahay hadalka iyo qoraalka waxyaabaha u dhexeeye. Ta kale na, si dulmar ah, waxa ay wax ka taabanaysaa astaamaynta qoraalka.

Hadal iyo Qoraal

Midda hore waxa ay si wax ku oolah u caddaynaysaa in ay kala duwan yihiin qoraalka iyo hadalku. Marka qoraalka waxa laga na naarmaan ah in eray kasta gooni loo qoro. Marka hadalka se wax jirta in lagu degdego dhihidda weedha oo taasi ay keento in ay is dhex galaan dhawr eray.

Bilaaba, uu afku ama luqaddu ka bilaabanto hadal; barashada hadalka iyo barashada qoraalka na ay horrayso barashada hadalku, wax dhacda in aan aragti aqooneed loo lahayn marka eray bilaabmo ama dhammaado. Hadal na haddii dhakhso loogu dhawaaqo oo aan aragti loo lahayn dhammaadka iyo bilawga eray, waxa la ma huraan ah in dhawr eray isku eray loogu dhawaaqo. Qaladka caynkaas ah ee hadalka iimeeya na, waxa leh afaf badan oo dunida lagaga hadalo, qaarkood ay yihiin afaf muddo badan qormaa si xoog ah na looga shaqeeyay, oo uu ka mid yahay Af Ingiriisku. Walaw, qaladkaas hadalku keenay intiisii badnayd laga dabar gooyay Af Ingiriiska, hadda na ilaa maanta, waxa marka hadalka isku dhafan falgargaare iyo qurub diidmo, sida:

hadal: I won't come,

will not

Qoraal: I will not come.

Af Soomaaliga weedha ah:

hadal: Lana inan

la na

Qoraalkeedu wax weeye:-

(La na inan.)

La na inan.

Marka hadalka, erayga

"Lana" waxa weeye qurub naldah iyo qurub diidno oo.

Isku dhafnay. Waxa waajib ah in la kala qoro, narka qoraalka. Wax ay sidaasi hawl yaraynaysaa narka la doonayo in la cilniyeeyo dhisnaha ana naxwaha afka oo laga na naarnaan u ah horunarinta iyo kobcinta afka.

Markii aan ka shaqaynayay ~~qaybtan~~ / oo muddo dheer iga qaadatay, waxa aan u cuskaday laba sharci / oo cilniga afafka u sal ah. Ka hore waxa weeye sharci qaba: eray la na kala qori karo, haddii nacnihii doorsoonayo ana jabayo. Midkan waxa tusaale u ah:

		Kala qorid
1. Eray ~~sal ah~~ dhan :	doorsoonayo	door soonayo
2. Eray kooban :	waxaan	waxa aan

Marka hore ee eraygu ~~sal~~ dhan yahay, fidsanaantu waa jaban tahay oo nacnihii hore waa uu doorsoonay. Marka danbe ee eraygu kooban yahay se, nacnihii erayga waa sidiisii hore.

Sharciga labaad na waxa weeye; haddii eray laba eray laga dhigo, labada eray ee dhashay / ~~na~~ waa in ay ka nid noqon karaan qaybaha hadalka (parts of speech) ee afkaas. Markaas labada

eray ee "waxa" iyo "aan" waxa weeye "waxa" oo magac dhimah ah iyo "aan" oo magacuyaal yeeleed ah. Laakiin se labada eray ee "door" iyo "soonayo" waxa weeye "door" oo fal iyo magac ba noqon kara iyo "soonayo" oo walow ay rogrogid (conjugation) fal leedahay aan qayb na kaga jiri karin qaybaha hadalka. Sababta oo ah macne dhisne iyo macne buuxa mid na ma laha. Waxa aad moodaa in ay tahay cad aan meel laga qooyay aan la, garanaynin dagaanka. Erayga "qaaday", intiisa danbe ee "ay" waxa weeye eray macne dhisne leh oo tilmaanaya waqti tegay, "soonayo" waa ka magan yahay macnahaas dhisneed.

Hadda ba markii aan baadi goobayay meealaha kooban afkeenna iyo fidsanaantooda, waxa aan ku shaqaynayay labadaas sharci ee ka midka ah sharciyada badan ee aasaaska u ah cilmiga afafka.

ASTAAMAYNTU: Waxa weeye arrin u gaar ah fikrad qeexidda weedheed. Iyadu na waxa ay salka ku haysaa labadaas sharci ee aan kor ku soo sheegay. Waxa keli ah ee u dhexeeyaa, waxa weeye hawsha sharciyada oo markii hore ahaa heer eray ayaa noqotay mid ah heer weedheed. Labadii sharci,kii hore, waxa uu u akhrisnayaan marka heerka weedhaha: Weedh la ma kala astaamayn karo, haddii fikradii ay qeexaysaa doorsoomayso ama burayso. Tusaale:

1. Weedh qaldan: Cali ayaa, toogtay libaax.
2. Weedh Sugan: Cali ayaa toogtay libaax.

Marka danbe oo ay weedhu sugan tahay, astaan keli ah baa ay leedahay.

Astaantaas oo ah joogsi, waxa ay tilmaantaa fikrad buuxda. Haddii astaan hakad lagu daro, sida weedha hore, waxa ay weedhu soo baxaysaa laba weedhood oo dhinan:

1. Cali ayaa,

2. Toogtay Libaax.

Waxa na ay tilmaanayaan laba fikradood oo dhantaalan. Qofka akhriya qoraalka caynkaas ah na, firado dhinani u na cuntamayaan.

Sharciga danbe na waxa uu u akhrismayaa; haddii weedh laba weedhood laga dhigo, labada weedhood ee dhashay waa in ay ka mid noqon karaan weedhaha salka ah ee afku leeyahay. Markaas labadan weedhood:

1. Cali ayaa,

2. toogtay libaax.

Midi na ma aha weedh sal ah. Weedhaha salka ihi, waxa weeye weedhaha ka koobma ugu yaraan yeele iyo fal. Weedha kowaad waa yeele iyo qurub weedheed, oo waxa dhinan falkii. Weedha labaadi waa, fal iyo layeele oo waxa dhinan yeelihii. Haddii la toosiyo labada ba, waxa ay ku hagaagayaan sidan:

1. Cali ayaa yimi.

2. Toogo libaax.

Waxa aan buuggani wax ba ka sheegayn weedhaha salka ah, maxaa yeelay, ma aha buug hloogu talogalay in uu koobo naxwaha ama shisnaha afkeenna, ee waa buug ku saabsan habka qoraalka oo keli ah. Weedhaha salka ah se waxa weeye weedho xundhur u aha dhisnayaasha weedhaha. Af walba oo adduunka lagaga hadlaa na, waxa uu lee yahay weedho xundhur u ah weedhayntiisa oo tirsan sida codadkiisu u tirsan yihiin.

Waxa aan filayaa in aan hadal koobán, laakiin ku filan fikradaha ay salka ku hayaan labadan arrimood ee buuggan koobani si dulmar ah wax uga tilmaanayo. Ma na aha u jeedadiisu in u go'aaneeyo ama wada dhaneeyo dhamaan waxyaabaha ku saabsan labadan arrimood, ee u tilmaanayo ee habka qoraalka afkeenna. Waxa se u jeedadiisa weyni tahay in uu furo aragti looga baahan yahay xagga habka qoridda afkeenna; si looga gun gaadho hab qoraal oo la isla garawsaday.

M.X. RAABI.

I I. HADAL IYO QORAAL

Luqadaha adduunka oo dhan waxa jira hadal sheekaysi ama haasaawe ah oo caadi ah iyo hadal qoran oo aan caadi ahayn. Hadal sheekaysiga ah waxa aan ku magacaabayaa hadal; kan qoran na waxa aan ku magacaabayaa qoraal. Qoraalka caadi ma aha, maxaa yeelay dhegaha ayaa aan u baran; kan hadalka ihi se waa caadi, oo dhegaha ayaa u bartay. In ay ammuurtaas sugan tahay waxa aad ku qaran kurtaa labadan hadal ee hoos ku qoran. Ka hore waa hadal, ka dambe se waa qoraal:

,) Hadal:

Habeen hore waxaan ka cunteeyay hudheelay ka adeegayso inan nixariis badanoo dabeecad wanaagsan. Waxaan soo galay hudheelka anoo gaajaysan, markiibana waxaan ku dhacay kursi qoriyahoo miis ku dhaw. Markaan isku hubsaday buu ila dhacay. Hudheelka inantii ka sheqaynaysay bay gargaartay oo gacantay qabatay. Anigoo wareersan bay fadhiisisay midaan kii dhaaminoon dhacayn, laalkiinse liiqliiqanaya. Markaan wareer gooyay bay tidhi, "Jaalle maroontahay?"

Waxaan ugu jawaabay, "waan ladnahayee, wax la cunaa ma yaalliin?"

"wax laysku dayoon caano ahayn,

diyaarihina ma yaalliin". Ayaygu Jawaabtay.

Waxaan idhi, "maxaa jira".

Waxay tidhi, "waa goor dambee saacaddaada eeg."

Saacaddayduba saw way fadhiisatay, Tobankiina way tilmaamaysay.

Waqtiguna wuxuu ahaa goor damboo cagtii go'day. Hudheelku na waaba layska xidhayay. Waxaan u sheegay inantii inaan dhawr caano maal cunto haleeli waayay, oon waxaan hilib iyo bariis ahayni, waxbaygara taraynin. Intay yara aamustay bay tidhi sug, oo iga dhaqaaday. Gaar hal gibinihi ka dambaysay bay keentay sixni ka buuxa bariisiyo hilib.

Maalintaas haddiyaan lay bixin inantaas, cunto layma heleen.

Haddii aad axadho qoraalkan kor ku qoran, waxa aad garan kartaa in ay jiraan 1) Laba eray oo isku eray u qarani 2) iyo laba eray in ka badan oo isku eray u qoran. Labadan ammuurood ba waxa ay muujiyaan dhaqanka hadalka. Waxa na dhaliya degdegsiinayaha u gaarka ah hadalka. Qofka aan kala baran dhaqanka hadalka iyo dhaqanka qoraalka, aad ayaa ay ugu adag tahay in uu kala sooco labada. Maxaa yeelay, waxyaabaha ay ku kala duwan yihiin hadalka iyo qoraalku, waa la bartaa ee ma aha aqoon lagu dhasho.

1) Erayyada hadalkan qoran labada eray ah, waxa ka mid ah.

1. Waxaan ------- waxa aan[1]
2. hudheelay ----- hudheel ay
3. badanoo -------- badan oo
4. anoo -------- aniga oo
5. markaan ------- markii aan[1]
6. buu --------- baa uu
7. bay ---------- baa ii
8. gargaartayoo --- gafgaartay oo
9. gacantay ------- gacanta i
10. Anigoo ------- Aniga oo
11. midaan ----- mid aan[2]
12. laakiinse ----- laakiin se
13. bay --------- baa ay
14. waan ------- waa aan[1]
15. laysku ----- la isku
16. waxay ------ waxa ay
17. dambee ---- dambe ee
18. saacaddayduba -- saacaddaydu ba
19. way ------- waa ay
20. tobankiina --- tobankii na.
21. way ---- waa ay
22. waqtiguna --- waqtigu na.

23. wuxuu ------ waxa uu

24. damboo ----- dambe oo

25. hudheelkana - hudheelka na

26. waaba ----- waa ba

27. inaan - in aan
1

28. oon --- oo aan
21

29. waxaan - wax aan
2

30. intay -- intii ay

31. gibinihi -- gibin ihi

32. haddiyaan -- haddii aan
2

33. lay --- la ii

34. layska -- la iska

2) Erayyada hadalkan qoran laba eray ka badan, waxa ka mid ah:-

1. markiibana - markii ba na

2. qoriyahoo - qori ah oo

3. bay - baa ay ii

4. dhaaminoon - dhaamin oo aan
2

5. maroontay - ma roon tahay

6. ladnahayee -- ladan ahay ee

7. dayoon - dayo oo aan
2

8. diyaarihina - diyaar ihi na

9. ayaygu - ayaa ay iigu

10. waxbayga - wax ba iga

11. bay - baa ay i

12. layma - la ii ma.

Waxa aynu ka garan karnaa eray marka uu kooban yahay; in uu yeelan karo fidsanaan dhawr siyood ah: Tusaale ahaan erayga "bay" waxa ay fidsanaantiisu noqon kartaa:

bay ---- 1. baa ii

2. baa ay

3. baa ay ii

4. baa ay i

5. baa i

u fiirso weedhaha:- Kooxda Id. waa ay kooban yihiin, kooxda IId. na waa ay fidsan yihiin:-

I 1. Cali bay keenay buugga

2. Inanta [illegible] bay dhirbaaxday caashi

3. Farriinta bay sheegtay caashi.

4. Inantu hadal bay tidhi.

5. Cali bay salaamay.

II 1. Cali baa ii keenay buugga.

2. Inanta baa ay dhirhaaxday Caashi

3. Farriinta baa ay ii sheegtay Caashi

4. Inantu hadal baa ay i tidhi.

5. Cali baa i salaanay.

Waxa weedhahan ka muuqda in erayga "bay" uu leeyahay shan macne oo ka dhashay dhismaha weedhaha uu ku jiro. Haddii erayga isku duubnaa loo qoro, waxa dhib noqonaysa meelaha qaarkood shantaas macne kii qoruhu u jeeday.

Bal u fiirso weedha saddexaad:

3. Farriinta bay sheegtay Caashi.

Weedhan macnaheed saddexdan weedhood tee baa qoruhu ula jeeday:

1. Farriinta baa ii sheegtay Caasha

2. Farriinta baa ay ii sheegtay Caashi

3. Farriinta baa ay sheegtay Caashi.

Weedhahan macnahoodu waxa weeye:

1. Farriintii aan helay ayaa Caasha war iga siisay.

2. Caasha ayaa aniga ii sheegtay farriinta.

3. Caasha ayaa sheegtay farriinta

Markaas waxa dhib ah in la kaso saddexdaas macne tii ay u jeedo, weedha saddexaad ee erayga "bay" uu ku jiro .

Waxa kale oo iyadu na dhib noqonaysa in la sugo eraygan qaybta hadal ee uu ka mid yahay. Erayga "bay" ma magac baa, ma fal baa, ma tilmaame baa, ma falkaab baa, ma se waa qurub. Marka eraygu isku duuban yahay ama kooban yahay, la ma sheegi karo. Qofkii qayb qabadsiiyaa na, ma sugna qeexiddiisu. Maxaa yeelay, waxa aynu ogsoon nahay in marka erayga "bay" la fidiyo ama la kala saaro aan macnuhu is beddelayn. Markaas na u yahay saddex eray ama laba eray. Haddii aynu sidaa yeelno, waxa inoo hawl yaraanaysa in aynu labada ama saddexda eray ee uu eraygu ka kooban yahay mid ba qayb ku sheegno .

Marka aynu ka soo qaadno, kolka uu labada yahay,

1. baa ii
2. baa ay
3. baa i

Waxa aynu hawl yari u ogaanaynaa in ay

1. "baa" qurub tahay
2. "ii" na magacuyaal meeleeye tahay ("u"oo meeleeye ah iyo "i" oo magacuyaal layeele ah; oo isku dhafmay.
3. "ay" na magacuyaal yeeleed tahay.

Haddii aynu eegno, marka uu saddexda yahay na.

1. baa ay ii
2. baa ay i.

Waxa aynu ogaanayaan in ay

1. "baa" tahay qurub

2. "ay" na tahay magacuyaal yeeleed

3. "i" na tahay magacuyaal layeele

4. "ii" na tahay magacuyaal meeleeye ("u" oo meeleeye ah iyo "i" oo magacuyaal yeeleed ah, oo isku dhafmay).

Waxa tusaalayaashan inooga caddaanaya, in ay koobiddu tahay laba eray ama in ka badan oo isku duubmay. Iyada oo la kala saaro erayyada mooyaan, aan la tilmaami karin eraygu dhisme ahaan iyo macne ahaan ba waxa uu yahay. Erayyada kala saarkoodu na waxa uu yahay mid looga baahan yahay marka qoraal. Hadda waxa aan dib u qorayaa hadalkii qornaa, oo imanka qoraal ah. Qoraalkaas oo aan ugu dan leeyahay in qof waliba haddii ay u cuntanto ammuurtan, aan ka faalloonayaa, u ku dhaqmo.

QORAAL

Habeen hore waxa aan ka cunteeyay hudheel ay ka adeegaysay inan naxriis badan oo daheead wanaagsan. Waxa aan soo galay hudheelka aniga oo gaajaysan, markii ba na waxa aan ku dhacay kursi qori ah oo jabay niis ku dhaw. Markii aan isku hubsaday baa uu ila dhacay. Hudheelka inantii ka shaqaynaysay baa ii gargaartay oo gacanta i qabatay.

Aniga oo wareersan baa ay i fadhiisisay mid aan kii dhaamin oo aan dhacayn, laakiin se liiqliiqanaya. Markii aan wareer gooyay baa ay tidhi, "Jaalle maroontahay?"

Waxa aan ugu jawaabay, "waan ladnahayee, waxa la cunaa ma yaalliin?"

"Wax laysku dayoon caano ahaym, dhiyaarihina ma yaalliin." Ayaa ay iigu jawaabtay.

Waxa aan idhi, "maxaa jira?"

Waxa ay tidhi," waa goor dambee saacaddaada eeg."

Saacaddaydu ba, saw, waa ay fadhiisatay, tobankii na waa ay tilmaamaysay. Waqtigu na waxa uu ahaa goor dambe, oo cagtii go'day. Hudheelka na waa ba la iska xidhayay. Waxa aan u sheegay inantii in aan dhawr caano maal cunto haleeli waayay, oo aan wax aan hilib iyo bariis ahayni, waxa ba iga taraynin. Intii ay yara aamustay baa ay i tidhi sug, oo iga dhaqaaday. Goor hal gibin ihi ka dambaysay baa ay ii keentay sixni ka buuxa bariis iyo hilib.

Maalintaas haddii aan la ii bixin inantaas, cunto la ii ma heleen.

Waxa aynu qoraalkan ka dhuuxi karnaa in aannu eray ku dunbnayn eray kale ee uu gooni u qoran yahay. Marka se la isku dunbo erayyo ay tahay sumad hadalka u gaar ahn sida weedhaha ku jira labada kolmood,

oo muujinaya hadalka haasaawaha ah ee qofka.

Markaas qoraalku waxa uu leeyahay hab fidsan oo eray kasta ay laga ma maarmaan tahay in uu gooni u qormo, haddii aan looga jeedin in uu yahay hadal la qoray sida sheekaysiga kor ku cad.

Qoraalkan waxa hawl yaraanaysa kala soocidda erayyada. Taas oo salka ku haysa shan qaybood oo guud.

1. magac
2. fal
3. tilmaame
4. falkaab
5. iyo qurub

Shantaas qaybood mid waliba waxa ay leedahay gaybo hoos yimaada qaybta guud. Kala soocidda erayyada waxa ay suuro gelaysaa oo keli ah marka eray waliba gooni u qoran yahay. Haddii se dhawr eray ay isku duuban yihiin, waa ay adag tahay in qayb lagu sheego erayga isku duuban ama kooban.

Waxa aan halkan isku dayayaan in aan qeexo erayyada isku duubmi kara iyo sida ay dhisme ahaan tahay in loo kala saaro.

Sharciga aan la kaashanayaa waa: Eray koobnidiisa iyo fidsanaantiisu waa in aanay macnaha naxweed beddeli:- Koobnaanta iyo fidsanaanto waa in ay isku murti yihiin.

Sida:

Koobnaan: "kumaad tahay?"

Fidsanaan: Ku ma baa aad tahay?

Labadan weedhood macnahood waa iska mid, laakiin dhihiddood waxa aad mooddaa in ay weedha fidsani dhihid jaban tahay. Middaas waxa dhaliyay dhegaheen oo aan u baran fidsnaanta "kumaad". Kolka muddo afkeenna aynu hab qoraal u yeelno oo aynu ka saarno habka hadalka aan imminka isticmaalno, waxa ay weedha fidsan dhihiddeedu noqonaysaa caadi.

1. Meelaha afkeenna koobma marka hadalka ee ay tahay in la kala fidiyaa, waxa ay yihiin kuwan.

1. ,) KOOBNAAN

Geedaan	beeray	
Geedaannu	beernay	
Geedaynu	beernay	
Geedaad	beertay	ayaa cali jaray.
Geedaydin	beerteen	
Geeduu	beeray	
Geeday	beertay	
Geeday	beereen	

b) FIDSANAAN

	aan	beeray	
	aannu	beernay	
	aynu	beernay	
Geed	aad	beertay	ayaa cali jaray.
	aydin	beerteen	
	uu	beeray	
	ay	beertay	
	ay	beereen	

2. ,) KOOBNAAN

Geedaan	beerayaa	ee cali ha waraabiyo.
Geedaannu	beeraynaa	
Geedaynu	beeraynaa	
Geedaad	beeraysaa	
Geedaydin	beeraysaan	
Geeduu	beerayaa	
Geeday	beeraysaa	
Geedąy	beerayaan	

b) FIDSANAAN

Geed		aan	beerayaa	ee cali ha waraabiyo.
		aannu	beeraynaa	
		aynu	beeraynaa	
	ayaa	aad	beeraysaa	
	baa	aydin	beerayaan	
	a	uu	beerayaa	
		ay	beeraysaa	
		ay	beerayaan	

3 ,) KOOBNAAN

geedkaan	beeray	
Geedkaannu	beernay	
Geedkaynu	beernay	
Geedkaad	beertay	ayaa Cali gooyay.
Geedkaydin	beerteen	
Geedkuu	beeray	
Geedkay	beertay	
Geedkay	beereen	

b) FIDSANAAN

	aan	beeray	
	aannu	beernay	
	aynu	beernay	
	aad	beertay	
Geedka	aydin	beerteen	ayaa cali gooyay.
Geedkii	uu	beeray	
	ay	beertay	
	ay	beereen	

4. ,) KOOBNAAN

Geedkaan	beerayaa	
Geedkaannu	beeraynaa	
Geedkaynu	beeraynaa	
Geedkaad	beeraysaa	
Geedkaydin	beeraysaan	ee cali ha waraabiyo.
Geedkuu	beerayaa	
Geedkay	beeraysaa	
Geedkay	beerayaan	

b) FIDSANAAN

		aan	beerayaa	
		aannu	beeraynaa	
Geedka	ayaa	aynu	beeraynaa	
	baa	aad	beeraysaa	ee cali ha waraabiyo
Geedkii	waa	aydin	beeraysaan	
		uu	beerayaa	
		ay	beeraysaa	
		ay	beerayaan	

5. ,) KOOBNAAN

Gurigaygaan	ooday	ayaa galay?
Gurigayagaannu	oodnay	
Gurigeennaynu	oodnay	
Gurigaagaad	oodday	
Gurigiinnaydiin	ooddeen	
Gurigiisuu	ooday	
Gurigeeday	oodday	
Gurigooday	oodeen	

b) FIDSANAAN

Gurigayga Gurigaygii	aan ooday	ayaa galay?
gurigayaga Gurigayagii	aannu oodnay	
Gurigeenna Gurigeennee	aynu oodnay	
Gurigaaga Gurigaagii	aad oodday	
Gurigiinna Gurigiinnii	aydin ooddeen	
Gurigiisa Gurigiisii	uu ooday	
Gurigeeda Gurigeedii	ay oodday	
Gurigooda Gurigoodii	ay oodeen	

6. ,) KOOBNAAN

Gurigaygaan	oodayaa	
Gurigayagaannu	oodaynaa	
Gurigeennaynu	oodaynaa	
Guriygaagaad	oodaysaa	ee sug cali.
Gurigiinnaydin	oodaysaan	
Gurigiisuu	oodayaa	
Gurigeeday	oodaysaa	
Gurigooday	oodayaan	

b) FIDSANAAN

Gurigayga / Gurigaygii	ayaa / baa / waa	aan ooodayaa, ee i sug.
Gurigayaga / Gurigayagii	ayaa / baa / waa	aannu oodaynaa, ee na sug.
Gurigeenna / Gurigeennii	ayaa / baa / waa	aynu oodaynaa, ee sug.
Gurigaaga / Gurigaagii	ayaa / baa / waa	aynu oodaysaa, ee sug.
Gurigiinna / Gurigiinnii	ayaa / baa / waa	aydin oodaysaan, ee suga.
Gurigiisa / Gurigiisii	ayaa / baa / waa	uu oodayaa, ee ha sugo.
Gurigeeda / Gurigeedii	ayaa / baa / waa	ay oodaysaa, ee sug.
Gurigooda / Gurigoodii	ayaa / baa / waa	ay oodayaan, ee sug.

7. ,) KOOBNAAN

Geedkoon	joogo	
Geedkoonnu	joogno	
Geedkoynu	joogno	
Geedkood	joogto	
Geedkoydin	joogtaan	ayaa cali yimi.
Geedkuu	joogo	
Geedkoy	joogto	
Geedkoy	joogaan	

b) FIDSANAAN

	aan	joogo	
	aannu	joogno	
	aynu	joogno	
	aad	joogto	
Geedka oo	aydin	joogtaan	ayaa cali yimi.
	uu	joogo	
	ay	joogto	
	ay	joogaan	

8. ,) KOOBNAAN

Geedaa qalalay

b) FIDSANAAN

Geed	waa / ayaa / baa	qalalay.

9. ,) KOOBNAAN

Qaliniyo warqad ayaa saaran miiska

Ninkoo hadlaya ayaa aan imi.

Qalin ma hayo, warqadse hoo

Qalin ma hayo, warqadna ma hayo

warqad iyo qalinba waa hayaa.

b) FIDSANAAN

Qalin iyo warqad ayaa saaran miiska.

Ninka oo hadlaya ayaa aan imi.

Qalin ma hayo, warqad se hoo.

Qalin ma hayo, warqad na ma hayo.

Warqad iyo qalin ba waa hayaa.

10. ,) KOOBNAAN

calibay caliway caliyay	keenay farriinta

b) FIDSANAAN

Cali	baa waa ayaa	ii keenay farriinta.

11. ,) KOOBNAAN

calibay caliway caliyay	salaamay haddeer

b) FIDSANAAN

Cali	baa ayaa waa	i salaamay haddeer

12. ,) KOOBNAAN

waxaan waxaannu waxayna waxaad waxaydin wuxu waxay waxay	tegay tagnay tagnay tagtay tagteen tegay tegtan tegeen	cayaarta.

b) FIDSANAAN

	aan	tegay	
	aannu	tagnay	
	aynu	tagnay	
	aad	tagtay	
Waxa	aydin	tagteen	cayaarta.
	uu	tegay	
	ay	tegtay	
	ay	tageen	

13. ,) KOOBNAAN

	bay		
Cali	way	salaamay	hadder
	ayay		

b) FIDSANAAN

	baa	
Cali	waa	i salaamay haddeer.
	ayaa	

14. ,) KOOBNAAN

	bay	
Cali	way	keenay farriinta
	ayay	

b) <u>FIDSANAAN</u>

Cali	baa	ii keenay farriinta
	waa	
	ayaa	

15. ,) <u>KOOBNAAN</u>

Cali	baan	arkay	saaka
	baannu	aragnay	
	baynu	aragnay	
	baad	aragtay	
	baydin	aragteen	
	buu	arkay	
	bay	aragtay	
	bay	arkeen	

b) <u>FIDSANAAN</u>

Cali baa	aan	arkay	saaka
	aannu	aragnay	
	aynu	aragnay	
	aad	aragtay	
	aydin	aragteen	
	uu	arkay	
	ay	aragtay	
	ay	arkeen	

16. ,) KOOBNAAN

i) Cali [waaba / waase / waana] tegay.

ii) Cali [ayaase / ayaaba / ayaana] tegay.

iii) Cali [baase / baaba / baana] arkay.

b) FIDSANAAN

i) Cali waa [ba / se / na] tegay.

ii) Cali ayaa [se / ba / na] tegay.

iii) Cali baa [se / ba / na] arkay.

17. ,) KOOBNAAN

Cali [baw / waw / ayaw / waxaw] keenay farriinta caasha

b) FIDSANAAN

Cali [baa / waa / ayaa / waxa] u keenay farrinta caasha.

18. ,) KOOBNAAN

Waxa	kalaan	qaaday	dharka.
	kalaannu	qaadnay	
	kalaynu	qaadnay	
	kalaad	qaadday	
	kalaydin	waaddeen	
	kaluu	qaaday	
	kalay	qaadday	
	kalay	waadeen	

b) FIDSANAAN

	aan	qaaday	
	aannu	qaadnay	
	aynu	qaadnay	
	aad	qaadday	
Waxa kale	aydin	qaaddeen	dharka.
	uu	qaaday	
	ay	qaadday	
	ay	qaadeen	

19. ,) KOOBNAAN

	kalaan	qaadayaa	
	kalaanny	qaadaynaa	
	kalaynu	qaadaynaa	
Wax	kalaad	qaadaysaa	maanta.
	kalaydin	qaadaysaan	
	kaluu	qaadayaa	
	kalay	qaadaysaa	
	kalay	qaadayaan	

b) FIDSANAAN

	aan	qaadayaa	
	aannu	qaadaynaa	
waa	aynu	qaadaynaa	
ayaa	aad	qaadayaa	maanta
baa	aydin	qaadaysaan	

b) FIDSANAAN

uu	qaadayaa
ay	qaadaysaa
ay	qaadayaan

20. ,) KOOBNAAN

i)

	weynoon	joogo	
	weynoonnu	joogno	
	weynoynu	joogno	
	weynood	joogto	
Geedka	weynoydin	joogtaan	ayaa uu yimi.
	weynuu	joogo	
	weynoy	joogto	
	weynoy	joogaan	

b) FIDSANAAN

	aan	joogo	
	aannu	joogno	
	aynu	joogno	
	aad	joogto	
Geed weyn oo	aydin	joogtaan	ayaa uu yimi.
	uu	joogo	
	ay	joogto	
	ay	joogaan	

21. ,) KOOBNAAN

ii)

	weyneen	joogo	
	weyeennu	joogno	
	weyneynu	joogno	
	weyneed	joogto	
Geedka	weyneydin	joogtaan	yaa garaacay?
	weynuu	joogo	
	weyney	joogto	
	weyney	joogaan	

b) FIDSANAAN

	aan	joogo	
	aannu	joogno	
	aynu	joogno	
	aad	joogto	
Geedka weyn ee	aydin	joogtaan	yaa garaacay?
	uu	joogo	
	ay	joogto	
	ay	joogaan	

22. ,) KOOBNAAN

i) Geedka dheeree qoyan ayaa garaacay?

ii) Nin dheeriyo nin gaaban ayaa yimi.

iii) Nin dheeroo cas ayaa hadlaya

iv) Nin dheer, casna ayaa hadlaya

v) xadhig gaabanba na rabo

vi) laanta <u>dheeraan</u> qaloocin soo jar.

vii) Laanta dheereen qaloocin soo jar.

viii) laanta dheeroon qaloocin ayaa aan siiyan?

b) <u>FIDSANAAN</u>

i) Geedka dheer ee qoyan ayaa garaacay?

ii) Nin dheer iyo nin gaaban ayaa yimi.

iii) Nin dheer oo cas ayaa hadlaya

iv) Nin dheer, cas na ayaa hadlaya.

v) xadhig gaaban ba ma rabo.

vi) Laanta dheer aan qaloocin soo jar.

vii) Laanta dheer ee aan qaloocin soo jar.

viii) Laanta dheer oo aan qaloocin ayaa aan siiyay.

23. ,) <u>KOOBNAAN</u>

Anigaa	keenay	
Annagaa	keennay	
Innagaa	keennay	
Adigaa	keenay	
Idinkaa	keenay	biyaha.
Isagaa	keenay	
Iyadaa	keentay	
Iyagaa	keenay	

b) FIDSANAAN

Aniga		keenay	
Annaga		keennay	
Innaga		keenay	
Adiga	ayaa	keenay	biyaha
Idinka	baa	keenay	
Isaga		keenay	
Iyada		keentay	
Iyaga		keennay	

24. ,) KOOBNAAN

Anigaad		sheegtay	
Anigaydin		sheegteen	
Aniguu	ii	sheegay	
anigay		sheegtay	
Anigay		sheegeen	farriinta
Isagaan	u	sheegay	
Isagaannu	u	sheegnay	
Isagaynu	u	sheegnay	

b) FIDSANAAN

Aniga		aad	ii	sheegtay	
Annaga		aydin	noo	sheegteen	
Innaga	ayaa	uu	inoo	sheegay	
Adiga	baa	ay	u	sheegtay	farriinta
Idinka	waa	ay	u	sheegeen	

b) FIDSANAAN

Isaga	aan	u	sheegay	
Iyada	aannu		sheegnay	farriinta
Iyaĝa	aynu		sheegnay	

25. ,) KOOBNAAN

Anigaan			
Annagaan			
Innagaan			
Adigaan			
Idinkaan	ogayn,	u sheeg	farriinta.
Isagaan			
Iyadaan			
Iyagaan			

b) FIDSANAAN

Aniga			
Annaga			
Innaga			
Adiga	aan ogayn,	u sheeg	farriinta .
Idinka			
Isaga			
Iyada			
Iyaga			

26. ,) KOOBNAAN

Anigoon
Annagoon
Innagoon
Adigoon
Idinkoon — ogayn ayaa cali yimi.
Isagoon
Iyadoon
Iyagon

b) FIDSANAAN

Aniga
Annaga
Innaga
Adiga
Idinka — oo aan ogayn ayaa cali yimi.
Isaga
Iyada
Iyaga

27. ,) KOOBNAAN

Anigaw	sheegay	
Annagaw	sheegnay	
Innagaw	sheegnay	
Adigaw	sheegay	cali fariinta.
Idinkaw	sheegay	
Isagaw	sheegay	
Iyadaw	sheegtay	
Iyagaw	sheegay	

b) <u>FIDSANAAN</u>

Aniga		sheegay	
Annaga		sheegnay	
Innaga		sheegnay	
Adiga	ayaa	sheegay	cali fariinta.
Idinka	u baa	sheegay	
Isaga		sheegay	
Iyada		sheegtay	
Iyaga		sheegay	

28. ,) <u>KOOBNAAN</u>

Taydaan	rabo	
taydaannu	rabno	
taydayna	rabno	
taydaad	rabto	
taydaydin	rabtaan	cali ayaa haya.
tayduu	rabo	
tayday	rabto	
tayday	rabaan	

b) <u>FIDSANAAN.</u>

tayda			
kayga	aannu	rabno	
taayada	aannu	rabno	
kaayaga	aynu	rabno	
teenna	aad	rabto	cali ayaa haya.
keenna	aydin	rabtaan	

b) FIDSANAAN.

taada	uu	rabo
kaaga	ay	rabto
tiinna		
kiinna	ay	rabaan
tiisa		
kiisa		
teeda		
keeda		
tooda		
kooda		

29. ,) KOOBNAAN

Taydaan	doonayaa	
Taydaannu	doonaynaa	
taydaynu	doonaynaa	
taydaad	doonaysaa	
taydaydin	doonaysaan	ee ma haysaa?
tayduu	doonayaa	
tayday	doonaysaa	
tayday	doonayaan	

b) FIDSANAAN.

Tayda		aan	doonayaa	
Taayada		aannu	doonaynaa	
		aynu	doonaynaa	
Teenna	ayaa	aad	doonaysaa	
Taada	baa	aydin	doonaysaan	ee ma haysaa?
Tiinna	waa	uu	doonayaa	
Tiisa		ay	doonaysan	
Teeda		ay	doonayaan	
Tooda				

30. ,) KOOBNAAN.

Taydoon	haysto	
Taydoonnu	haysano	
Taydoynu	haysano	
Taydood	haysato	
Taydoydin	haysataan	ayaa cali yimi.
Tayduu	haysto	
Taydoy	haysato	
Taydoy	haystaan	

b) FIDSANAAN.

Tayda	aan	haysto
Kayga	aannu	haysano
Taayada	aynu	haysano

b) FIDSANAAN

kaayaga	oo aad	haysato	ayaa cali
teenna	aydin	haysataan	yimi.
keenna	uu	haysto	
taada	ay	haysato	
kaaga	ay	haystaan	
tiinna			
kiinna			
tiisa			
kiisa			
teeda			
keeda			
tooda			
kooda			

31. ,) KOOBNAAN

Taydoon/kaygoon	
taayadoon/kaayagoon	
teennoon/keennoon	
taadoon/kaagoon	
tiinnoon/kiinnoon	oo llin ayaa aan ogaa.
tiisoon/kiisoon	
teedoon/keedoon	
toodoon/koodoon	

b) FIDSANAAN

tayda	oo aan oollin ayaa aan ogaa.
kayga	
taayada	
kaayaga	
teenna	
keenna	
taada	
kaaga	
tiinna	
kiinna	
tiisa	
kiisa	
teeda	
keeda	
tooda	
kooda	

32. ,) KOOBNAAN

kanaan	rabo	cali ha dhaafo.
kanaannu	rabno	
kanaynu	rabno	
kanaad	rabto	
kanaydin	rabtaan	
kanuu	rabo	
kanay	rabto	
kanay	rabaan	

b) FIDSANAAN

kan	aan	rabo	
tan	annu	rabno	
kaas	aynu	rabno	
taas	aad	rabto	, cali ha dhaafo.
koor	aydin	rabtaan	
toor	uu	rabo	
keer	ay	rabto	
teer	ay	rabaan	

33. ,) KOOBNAAN

kanaan	rabaa	
kanaannu	rabnaa	
kanayna	rabnaa	
kanaad	rabtaa	ee keen.
kanaydin	rabtaan	
kanuu	rabaa	
kanay	rabtaa	
kanay	rabaan	

b) FIDSANAAN.

kan		aan rabaa	
tan		aannu rabnaa	
kaas	ayaa	aynu rabnaa	
taas	baa	aad rabtaa	
koor	waa	aydin rabtaan	ee keen.
toor		uu rabaa	
keer		ay rabtaa	
teer		ay rabaan	

34. ,) KOOBNAAN

kanoon	rabo	
kanoonnu	rabno	
kanaynu	rabno	
kanood	rabto	
kanoydin	rabtaan	ayaa cali doonayaa.
kanuu	rabo	
kanoy	rabto	
kanoy	rabaan	

b) FIDSANAAN

kan	oo	aan rabo	ayaa cali doonayaa.
tan		aannu rabno	
kuuan		aynu rabno	
kaas		aad rabto	
taas		aydin rabtaan	
kuwaas		uu rabo	
koor		ay rabto	
toor		ay tabaan	
kuwoor			
teer			
kuweer			

35. ,) KOOBNAAN

kanoon	oollin, ayaa aan ogaa.
tanoon	
kuwanoon	
kaasoon	
taasoon	
kuwaasoon	
kooyoon	
tooyoon	
kuwooyoon	
keeroon	
teeroon	
kuweeroon	

b) FIDSANAAN

kan	
tan	
uwan	
kaas	
taas	
kuwaas	oo aan, ayaa aan ogaa.
koor	
toor	
kuwoor	
teer	
keer	
kuweer	

36. ,) KOOBNAAN

ayaan/yaan	arkay	
ayaanna/yaannu	aragnay	
ayaynu/yaynu	aragnay	
ayaad/yaad	aragtay	
ayaydin/yaydin	aragteen	shalay galab?
ayuu/yuu	arkay	
ayay/yay	aragtay	
ayay/yay	arkeen	

b) FIDSANAAN.

Ayaa/yaa

aan	arkay
aannu	aragnay
aynu	aragnay
aad	aragtay
aydin	aragteen
uu	arkay
ay	aragtay
ay	arkeen

shallay galab?

37. ,) KOOBNAAN.

Maan
Maannu
Maynu
Maad
Maydin
Muu
May
May

tegin magaaladii.

b) FIDSANAAN .

Ma

aan
aannu
aynu
aad
aydin
uu
ay
ay

tegin magaaladii.

38. ,) KOOBNAAN

Miyaan	qaaday	
Miyaannu	qaadnay	
Miyaynu	qaadnay	
Miyaad	qaaday	alaabta?
Miyaydin	qaaddeen	
Miyuu	qaaday	
Miyay	qaadday	
Miyay	qaadeen	

b) FIDSANAAN.

	aan	qaaday	
	aannu	qaadnay	
	aynu	qaadnay	
	aad	waadday	
Miyaa	aydin	qaaddeen	alaabta.
	uu	qaaday	
	ay	qaadday	
	ay	qaadeen	

39. ,) KOOBNAAN.

Maxaan	rabay	
Maxaannu	rabnay	
Maxaynu	rabnay	
Maxaad	rabtay	
Maxaydin	rabteen	tolow?
Muxuu	rabay	
Maxay	rabtay	
Maxay	rabeen	

b) FIDSANNAN.

	aan	rabay	
	aannu	rabnay	
	aynu	rabnay	
Maxaa	aad	rabtay	to-low
	aydin	rabteen	
	uu	rabay	
	ay	rabtay	
	ay	rabeen.	

40. ,) KOOBNAAN

kumaan	doonayaa
kumaannu	doonaynaa
kumaynu	doonaynaa
kumaad	doonaysaa
kumaydin	doonaysaan
kumuu	doonayaa
kumay	doonaysaa
kumay	doonayaan

?

b) FIDSANAAN

[ku / tu / kuwo] ma [ayaa / baa]

aan	doonayaa
aannu	doonaynaa
aynu	doonaynaa
aad	doonaysaa
aydin	doonaysaan
uu	doonayaa
ay	doonaysaa
ay	doonayaa

?

41. ,) KOOBNAAN

waan	tegayaa	
waannu	tegaynaa	
waynu	tegaynaa	
waad	tegaysaa	xafiiska.
waydin	tegaysaan	
wuu	tegayaa	
way	tegaysaa	
ay	tegayaan.	

b) FIDSANAAN

	aan	tegayaa	
	aannu	tegaynaa	
	aynu	tegaynaa	
Waa	aad	tegaysaa	xafiiska.
	aydin	tegaysaa	
	uu	tegayaa	
	ay	tegaysaa	
	ay	tegayaan	

42. ,) KOOBNAAN.

Buugga	waa	lay	siiyay
			keenay

b) FIDSANAAN

Buugga	waa	la	i siiyay
			ii kiinay

43. ,) KOOBNAAN

Yau sheegay warka.

b) FIDSANAAN.

Yaa u sheegay warka.

44. ,) KOOBNAAN

i) Waa [lays / layska / laysu / laysla / laysugu / laysku] beddelay.

ii) Waa [layga / laygu / layna / laynoo / laydinka / laynaga / laynooga] qaaday.

b) FIDSANAAN.

i)

Waa la	is iska isu iska isugu isku	beddelay

ii)

Waa la	iga igu ina inoo idinka inaga inooga	qaaday

45. KOOBNAAN

1. Buug xisaaba
2. Awr rarayga
3. Meel dugsiya
4. Nin gabayaaya
5. Qof waayeela
6. Arday guulwad'a

FIDSANAAN

Buug xisaab ah.

Awr raray ah.

Meel dugsi ah.

Nin gabayaa ah.

Qof waayeel ah.

Arday guulwade ah.

46. ,) KOOBNAAN.

1. Kursi qoriyahoo Jaban.
2. Buug xisaabahoo cas.
3. Meel dugsiyahoo dhaw.
4. Nin gabayaayahoo yar.
5. Awr rarayyahoo shilis.
6. Qof waayeelahoo culus.
7. Arday guulwada'ahoo daran.

6) FIDSANAAN.

1. Kursi qori ah oo Jaban.
2. Buug xisaab ah oo cas.
3. Meel dugsi ah oo dhaw.

4. Awr raray ah oo shilis.

5. Nin gabayaa ah oo yar.

6. Qof waayeel ah oo cuulus.

7. Arday Guulwade ah oo daran.

47. ,) KOOBNAAN

1. Cali ayaa kasoo tegay alaabta.

2. Ninka ayaa kusoo tegay cadho.

£. Wiil ayaa inan lasoo tegay

4. Kurayga ayaa usoo qaaday sanduuqa.

b) FIDSANAAN.

1. Cali ayaa ka soo tegay alaabta.

2. Ninka ayaa ku soo tegay cadho.

3. Wiil ayaa la soo tegay inan.

4. Kurayga ayaa u soo qaaday sanduuqa.

48. ,) KOOBNAAN.

1. Waxa uu kasii qaatay cali buug.

2. Kiishka waxa uu kusii sitay sonkor.

3. Waxa uu lasii qaaday dharka cali.

4. Waxa uu usii socday magaalada.

FIDSANAAN.

1. Waxa uu ka sii qaatay cali buug.

2. Kiishka waxa uu ku sii sitay sonkor.

3. Waxa uu la sii qaaday cali dhar.

4. Waxa uu u sii socday magaalada.

49. ,) KOOBNAAN.

1. Waxa uu ugasoo qaaday lacagta bangiga.

2. Waxa uu ugusoo qaaday contada baabuur.

3. Waxa uu ulasoo qaaday alaabta walaalnimo.

4. Waxa uu kagasoo qaaday afuraha guriga.

5. Waxa uu kalasoo qaaday alaabta dekedda.

6. Cali hadal ma kulasoo qaaday shalay?

b) FIDSANAAN.

1. Waxa uu uga soo qaaday lacagta bangiga.

2. Waxa uu ugu soo qaaday cuntada baabuur.

3. Waxa uu ula soo qaaday alaabta walaalnimo.

4. Waxa uu kaga soo qaaday furaha guriga.

5. Waxa uu kala soo qaaday alaabta dedkedda.

6. Cali hadal ma kula soo qaaday shalay?

50. ,) KOOBNAAN.

1. Ninka ayaa ugasii qaaday amaah dukaanka caasha.

2. Cabdi ayaa ugusii qaaday raashinka baabuur caasha.

3. Farax ayaa ulasii qaaday cabdi dharka caasha.

4. Jaamac ayaa kagasii wiilka baabuur guriga.

5. Jaamac ayaa kalasii qaaday faarax alaabta guriga.

6. Cali alaabta ma kulasii qaaday shalay?

b) FIDSANAAN.

1. Ninka ayaa uga sii qaaday amaah dukaanka caasha.

2. Cabdi ayaa ugu sii qaaday raashinka baabuur caasha.

3. Faarax ayaa ula sii qaaday cabdi dharka caasha.

4. Jaamac ayaa kaga sii qaaday wiilka baabuur guriga.

5. Jaamac ayaa kala sii qaaday faarax alaabta guriga.

6. Cali alaabta ma kula sii qaaday shalay?

2. MEELAHA AY ADAG TAHAY KALA QORIDDU

Waxa afkeennu lee yahay meelo aanay hawl yarayn koobidda fidsanaanteedu. Meelahaas waxa ka mid ah marka falka "ah" uu ku lifaaqmo tilmaamayaashaas qaarkood. Falka "ah" marka loo eego magacuyaalka dad ee aanuu raacin tilmaame waa sidan.

waxa	aan	ahay	bare
waxa	aannu	nahay	barayaal
waxa	aynu	nahay	barayaal
waxa	aad	tahay	bare
waxa	aydin	tihiin	barayaal
waxa	uu	yahay	bare
waxa	ay	tahay	bare
waxa	ay	yihiin	barayaal.

Haddii aan tilmaame ka horraysiiyo falka "ah" waxa meelaha qaarkood dhacaysa koobnaan salka ku haysa is beddel codeed. Taas oo sharci ahaan aan ka qorni karayn erayga keenay is beddelkaas. Waxa aad u fiirsataa labadan tilmaame ee aan tusaale ahaan u soo doortay:

	I		II
	nodoobahay		ladnahay
	madawnahay		ladannabay
	madawdahay	waa	ladantahay
Waa	madawdihiin		ladantihiin
	madawyahay		ladanyahay
	madawdahay		ladantahay
	madawyihiin		ladanyihiin

Haddii aad laban tusaale axadho, waxa aad qaran kartaa in ay neelo qaarkood hawl yari u kala qorni karaan. Meelaha qaarkood na ay adag tahay kala qoriddu:

,) Meelaha ay hawl yar tahay kala qoriddu, maxaa yeelay is beddel codeed na dhicin:

	I			II	
	Madaw	nahay		ladan	nahay
	madaw	yahay		ladan	tahay
Waa	madaw	yihiin	waa	ladan	tihiin
				ladan	yahay
				ladan	tahay
				ladan	yihiin

b)Meelaha aanay hawl yareen kala qoriddu, naxaa yeelay, waxa dhacay <u>is beddel codeed.</u> Waxa na/u qaybsan kartaa kala qoriddu laba siyood:

i) mid waafaqsan dhihidda ii) iyo mid waafaqsan naxwaha salka ah.

	I		II	
i)	madooba	hay	lada	nahay
	madaw	dahay		
	madaw dihiin			
	madaw dahay			
ii)	madaw	ahay	ladan	ahay.
	madaw	tahay		
	madaw	tihiin		
	madaw	tahay		

Waxa dhammaan tusaalayaashan ka cad in marka hadalka ay isku dhafmaan tilmaane iyo falka "ah". Markaas haddii sharciga u dhigan qoridda oo ah <u>laba eray oo aan isku qayb hadal ahayn la isku na qoro</u>, sidee baa loo kala qori karaa labada eray ee kala qoriddooda sharciga is beddel codeed burinayso? Waxa halkaas ka muuqata in ay laba sharci iska hor yimaadeen. Sharciga qoraal ee salka ku haya koobnaanta iyo fidsanaanta iyo sharciga <u>is dhalan rogga</u> (assimilation) ee salka ku haya is beddelka codeed (sound change). Sharciga dambe waa isku qoridda erayyadan saaneeya:

1. Magac

	-ta	cawdā
	-tu	cawdu
	-tii	cawdii
	-tee	cawdu
Caw +	-tan	cawdan
	-taas	cawdaas
	-teer	cawdeer
	-too	cawdoo
	-tayda	cawdayda i.m.

2. Tilmaane

Madaw +	-tahay	madawdahay
	-tihiin	madawdhihiin

3. Fal:

bilaw +	-ta	—	bilawda
	-taa	—	bilawdaa
	-tay	—	bilawday

Waxa aad tusaalayaashan si qeexan uga garan kartaa in haddii eray shaqalka dhafan ee /aw/ uu ugu dambeeyo oo dabeeto na uu ku lifaaqmo lifaaq codka ugu horreeyaa /t/ yahay, waxa codka lifaaqa ugu horreeya ee /t/ uu isu beddelayaa /d/. Codka /d/ na waxa uu iska meel kala unkamaa codka /t/. Markaas is beddelka sidaas ah ee ku lug leh dhismaha codadka ayaa lagu magacaabaa <u>is dhelan rog codeed</u> (assimilation).

Markaas sharciga siddas ah ee "nadawdahay" iyo "nadawdihiin" sax sugan ka dhigaya iyo sharciga u degsan hadalka iyo qoraalka ee ku saabsan koobnaanta iyo fidsanaanta ayaa tusaalayaasha aan hore u soo sheegay iskaga hor imanaya sidii aan ku tiraabay hore ba.

Markaas waxa inoo cad in ay go'aan u baahan tahay in mid ahaan la dhaafo marka laga la habaynayo qoraalka. Waxa aan anigu ku talinayaa in aynu dhawrno labada sharci ka ku saabsan koobnaanta iyo fidsaanta ee ah in la kala qoro labada eray ee kala qayb hadal ah. Markaas waa in tilmaame iyo falka "ah" sidan loo kala qoraa:

	I			II	
	madaw	ahay		ladan	ahay
	madaw	nahay		ladan	nahay
	madaw	tahay		ladan	tahay
	madaw	tihiin	waa	ladan	tihiin
Waa	madaw	yahay		ladan	yahay
	madaw	tahay		ladan	tahay
	madaw	yihiin		ladan	yihiin

Haddii sidan aynu marka qoraalku u qorno macnihii iyo dhismihii afkeenna dhaawac weyn u ma aynu gaysan. Dhihidda na siddii meelihii hore ee badnaa ee aan kala saaray ma maqal aan macnaha waxyeelaynay ayaa imanaya.

3. MEELAHA AANAY HABBOONAY KALA QORIDDA LABADA ERAY.

Waxa afkeennu lee yahay dhawr meelood oo laba eray ka koobma oo aanay sugnay in la kala saaraa. Waxa aan ka tilmaanayaa meelahaas laba kooxood oo kali ah! Meeshaha hore waa meel ay aad ugu kala duwan yihiin lahajadaha Af Soomaaligu. Markaas waxa aan isku deyayaa in aan qeexo dhawr siyood oo loo yidhaahdo koobnaantooda, dabeeto na waxa aan ku hoos qorayaa fidsanaantooda. Waxa aan dabeeto sheegi doonaqta ugu habboon ee ay habboon tahay in aynu xagga qoraalku isugu baydh. Meesha dambe na walaw aanay lahajaduhu ku kala duwanayn, hadda na waa meel aanan ilaa hadda sugin fidsanaanta habboon. Markaas tan dambe waa mid aan dhex dhigayo dadweynaha.

,) MEESHA HORE: Koobnaantani waxa ay tahay qurubka diidmo ee "aan" iyo magacuyaal yeeleed oo isku duubmay. Bal, u fiirso
2
erayyada calaamadsan ee ku jira weedhahan:

LAHJADDA 1d.

,) KOOBNAAN

Waxa [aanan / aannaan / aynaan / aanaad / aanaydin / aanu / aanay / aanay] tegin magaalada.

Waxa	aanan	tegin magaalada.
	aannaan	
	aynaan	
	aanaad	
	aanaydin	
	aanu	
	aanay	
	aanay	

b) FIDSANAAN

Waxa aan	aan	tegin magaalada.
	aannu	
	aynu	
	aad	
	aydin	
	uu	
	ay	
	ay	

LAHJADDA 2d.

,) KOOBNAAN

	aanan	
	aannaan	
	aannaan	
	aadan	
Waxa	aadnaan	tegin nagaalada.
	uunan	
	aynan	
	aynan	

b) FIDSANAAN

	aan	aan	
	aan	aan	
	aan	aan	
	aad	aan	tegin nagaaladi.
Waxa	aad	naan	
	uu	naan	
	ay	naan	
	ay	naan	

LAHJADDA 3d.

,) KOOBNAAN

Way	aanan	tegin magaalada.
	aanan	
	aanan	
	aadan	
	aadan	
	uusan	
	ayan	
	ayan	

b) FIDSANAAN

Waxa	aan	aan	tegin magaalada.
	aan	aan	
	aan	aan	
	aad	aan	
	aad	aan	
	uu	aan	
	ay	aan	
	ay	aan	

LAHJADDA 4d.

,)KOOBNAAN

	aanan	
	aanan	
	aanan	
Waxa	aadan	tegin magaalada.
	aydan	
	uusan	
	aysan	
	ayan	

b) FIDSANAAN

	aan	aan	
	aan	aan	
	aan	aan	
Waxa	aad	aan	tegin magaalada.
	aydin-	aan	
	uu	aan	
	ay	aan	
	ay	aan	

Waxa kor ku qeexan meel dhisme keli ah oo afar lahjadood isku khilaafeen iyo fidsanaantoodii. Qoraha lahjadiisu waa ta ugu horraysa. Haddii aan eegno dhismaha salka ah ee lahjadahaasi ku kala duwan yihiin, waxa aan heelayaa sida ugu habboon ee dhisme ahaan saxa.

Labada eray ee isku koobnay waxa ay yihiin: Qurub diidno iyo magacuyaal yeeleed. Qurubka diidno ee afkeennu waxa uu lee yahay degaan u gaar ah ama rug uu fadhiisto. Degaankiisu waxa uu had walba ka horreeyaa magacuyaal ama fal.

i) Marka uu <u>falka</u> ka horreeyo

1. Cali <u>ma tago</u> magaalada.
2. Ninku <u>ma cunin</u> hilibkii
3. Inantu <u>ma cayaarayso</u> hadda.
4. Agaasimuhu <u>ma hadlaynin</u> markii aan imi.

ii) Marka uu magacuyaal yeeleed ka horreeyo.

1. <u>Ma aan</u> joogin xalay.
2. <u>Ma aynu</u> tegayno imminka.
3. <u>Ma aydin</u> hadlaynin haddeer.
4. <u>Ma ay</u> heesto.

Haddii aad u fiirsato siddeeda weedhood ee kor ku qoran waxą aad ogaanaysaa in qurubka diino ee "na" afarta hore fal ka hordhac, afarta dambe na magacuyaal yeeleed ka hordhac.

Qurubka diidno ee "aan" na waxa uu la degaan yahay qurubka ku lamnaan ee "na". U fiirso degaanka "aan"

i) Marka uu falka horreeyo:

1. Waxa aan jirin ayaa uu sheegay
2. Cali ayaa aan tegayn
3. Gabadha ayaa aan iman.
4. Agaasimaha ayaa aan hadlaynin.

ii) Marka uu magacuyaal yeeleed ka horreeyo, waa ay isku koobmaan. Koobnaantaas ka dhalatay qurubka diidmo ee "aan" iyo magacuyaalka yeeleed na, waa ta keentay afarta lahjadood ee aan hore u soo sheegay. Markaas waxa aan halka ku caddaynayaa sida hagaasan ee habboon in loo qoro.

,) KOOBNAAN

Waxa	aanan aannaannu aanaynu aanaad aanaydin aanuu aanay aanay	tegin magaalada.

b) FIDSANAAN

Waxa aan	aan aannu aynu aad aydin uu ay ay	tegin magaalada.

Waxa markaas habboon ,.

Haddii aanuu qoruhu ka cabsi qabin in la dhadhan diido maqalka qoraalkiisa , narka uu qoro:

1. Waxa aan aan tegin magaalada in uu fidsanaanta qoro.

Aniga se waxa ila habboon in uu koobnaanta qoro, ilaa uu dadweynuhu u bislaado naxwaha afkeennu.

Meesha danbe ee aan dadweynaha dhex dhigayaa na, waxa ay tahay: Meel su'aali ku jirto.

I. Maxay doonaysaa?
   1
II. Waa naxay kani?
   2

Erayga weedha hore suntani waxa uu yeeshaa fidsanaan, erayga weedha danbe suntani se waa ay adag tahay fidsanaantiisa oo hawl yari lagu na kala saari karo, walaw aad noodi isku eray keli ah.

I. Weedha hore

,) KOOBNAAN

naxaan	doonayaa
naxaannu	doonaynaa
naxaynu	doonaynaa
naxaad	doonaysaa
naxaydin	doonaysaan
nuxuu	doonayna
naxay	doonaysaa
naxay	doonayaan

b) FIDSANAAN

	aan	doonayaa
	aannu	doonaynaa
	aynu	doonaynaa
Maxaa	aad	doonaysaa
	aydin	doonaysaan
	uu	doonayaa
	ay	doonaysaa
	ay	doonayaan

Erayga "naxaa" ee soo baxay markii aan kala saaray erayga "naxay", isagu na na eray kooban baa, na se na ah? Ma odhan karnaa?

b) FIDSANAAN

Ma wax baa	aan	doonayaa	?
	aannu	doonaynaa	
	aynu	doonaynaa	
	aad	doonaysaa	
	aydin	doonaysaan	
	uu	doonayaa	
	ay	doonaysaa	
	ay	doonayaan	

Haddii aan doonayo in aan ogaado in ay labada fidis isku nid yihiin waa in ay yeeshaan jawaab isku nid.

i) su'aalo

1. Maxaa aan doonayaa ?
2. Ma wax baa aan doonayaa?

ii) Jawaabo.

1. Qalin baa aad doonaysaa?
2. Maya, wax ba na aad doonaysid.
3.

Waxa ka cad Jawaabaha in ay labada Su'aalood

Kala qayb yihiin. Su'aasha hore waxa weeye su'aal uu ku jiro eray weydiineed (Qeustion word), oo Jawaabtu na yeelan karto: haa iyo / maya mid na. Su'aasha danbe se waa mid ka qayb duwan su'aasha hore, oo ay Jawaabteedu u baahan tahay: haa ama maya. Markaas erayga "Maxaa" waa eray keli ah oo aan u baahnayn in loo kala saaro laba eray. Kalkaas fidsanaanta ah "ma wax baa" / ku na sugna, degaankan

II. Weedha danbe

"Waa maxay kani?"
2

na aha weedh hawl yari ku kala baxaysa, laakiin se ka isticmaal duwan "maxay" oo ku jirta weedha hore.
1

Bal waxa aad isku daydaa in aad ogaato in "maxay"ay tahay eray
2
kooban iyo in kale. Middan iyo meelaha kale ee badan ee fidsanaanta uu baahan marka qoraalku ba waa qaar u furan Soomaalida ku hawlan habaynta afkeenna hooyo.

II. ASTAAMAYNTA AF SOOMAALIGA

Sida aynu wada ognahay, waxa jira in Af Soomaaligii, walaw uu hirgalay, haddana aanay weli isku dubadhicin astaamayntiisii. Taasna waxa keenay (sida ay ila tahay) laba cudur: ka hore waxa weeye jiritaan la'aanta aanay jirin buugagga ana qalab kale oo afka lagu baadhaa; ka labaad waxa weeye dadkii afkeenna naalayay oo aan awood u wada lahayn Afka qorshayntiisa iyo astamayntiisa.

Astaamaynta afka na aha mid la iska maleeye, ee waa mid lagu habeeyo aqoon cilmi ah, dabeeto na qof kasta ba uu baran karo, waxna ku qabsan karo. Sida codadka Afkeennu leeyahay, ay u tirsan yihiin, ayaa astaamaynta afkeenna na ay u tirsan tahay. Markaas, inta aynu buugagga iyo qalabka aynu ku baadhno afkeenna helayno, waxa laga na maarmaan ah in aynu yeelano astaamayn ku meel gaar ah, si aynu aqoonteenna isugu soo dhaweyno, fikradaheenna na isu garansiino; marka aynu wada hadlayno iyo marka aynu wax isu qorayno ba.

Haddaba, si taasi u dhacdo waxa laga na maarmaan ah, in aynu nidaam ana hab isku mid ah fikradaheenna aynu u astaamayno.

Astaamaha caanka ah ee badi laga helo Af kasta, waxa ay u qaybsamaan Afar Kooxood:-

I- ASTAAMAHA MACNAHA WAXA KU BIIRIYA:

1. Hamsa (') Apostrophe - Afkeennu ma laha.
2. Jiitin gaaban (-) Hyphon.

II- ASTAAMAHA WEEDHUHU KU DHAMMAADAAN.

3. Astaan Joogsi (.) Period

4. " Weydiin (?) Question mark

5. " Yaab (!) Excalamation mark

III. ASTAAMAHA KU QORMA WEEDHA DHEXDEEDA.

6. Astaan Hakad (,) Comma

7. Dhibac hakad (;) Semicolon

8. Laba dhibcood (:) Colon

9. Jiitin dheer (--) Dash

IV. ASTAAMAHA GAARKA AH.

10. Laba kolnood (" ") Inverted commas

11. Kolno (' ') Inverted comma

12. Qaanso (( )) Parenthesis

I- ASTAAMAHA MACNAHA WAX KU KORDHIYA.

Astaanahani waxa ay ku biiriyaan erayga ay raacaan macne gaar ah.

1. Hamasa: (') Astaantani waxa ay bedeshaa macnihii hore ee erayga oo ay u bedeshaa macne kale oo naxwe ahaan ka duwan macnihii erayga. Astaamaynta caynkaas ah na afkeennu ma laha. Markaas innagu waxa aynu u isticmaalnaa hamsaha sidii xaraf shibbane ah.

Sidaa daraadeed astaantani ka/na nid ah astaanaha astaanaynta ee Afkeenna.

2. Jiitin gaaban: (-) Waxa ay bedeshaa oo macne gaar ah siisaa marka laba eray ama in ka badan oo kala duwan mid la iskaga dhigo si ay erayyada/oo isku duubani ay macne cusub u sameeyaan:

Tusaal: (1) Isku - dhuubnaan. (2) Wax-wada-qabsi.

II- ASTAAMAHA WEEDHUHU KU DHAMMAADAAN.

3. Joogsi: (.) Astaantan waxa la qoraa marka ay weedhu dhammaato ee ay caadi tahay. Macnuhu waxa weeye marka aanay weedha dhammaatay su'aal ama yaab midna ahayn.

Tusaale: (1) Cali waxa uu tagay Xamar. (2) Cali waa uu kacay oo haddaa fadhiistay. (3) Awrkii baa ka cabaya harada. (4) Awrku, markii uu kacabay harada, baa uu durduriyay.

4. Astaan weydiin: (?) Astaantan waxa la qoraa marka ay dhammaato weedh su'aaleed.

Tusaale: (1) Ma Cali baa tegay? (2) Maxa aad u timid? (3) Marka uu Cali tago, ma aad joogi?

5. Astaan yaab: (!) Astaantan/na waxa la qoraa marka lagu dhawaaqo hadal yaab ku jiro - hadalku eray ha ahaado ama in ka badan ha ahaado e.

Tusaale: (1) Tulaay ! (2) Waar kaalay Caliyow ! (3) Waar ii gargaaraay !

III- ASTAAMAHA KU QORMA WEEDHAHA DHEXDOODA:- (,), (;), (:) iyo (—). Afartaas astaanood waxa ay qaybiyaan erayyada, odhaahaha, iyo weedhaha dhinan ee ku jira weedha, si ay u qeexaan macnaha iyo murtida gaadhka ah ee ku jirta weedha. Afartaas astaanood waxa ay ka wakiil yihiin oo ay marka qoraalka caadiga ah bedelaan, afar calaamood oo kale oo hakadku leeyahay, marka weedha lagu qoro xuruufta caalamiga ah (international phonetic alphabet). Astaamaha (;) iyo (:) waxa ay la mid yihiin astaamaha weedhaha dhan gadaal kaga qorama. Laakiinse, marka mid la iskaga dhigo, laba weedhood oo dhan, ayaa looga baahdaa labada weedheed dhexdeeda. Astaamaha joogsiga (.), weydiinta (?) iyo yaabkana (!) waxa looga baahdaa weedha oo dhan gadaasheeda, marka qoraalka.

Haddaba, ninka hadlaka (speaking) iyo qoraalka (writing) isku bedeli karaa ee kala yaqaanaa, waa uu garan karaa qaladaadka weedhaynta ka yimaada ee loo yaqaan (1) weedh macna dhiman (Sentence Fragment), (2) weedh murugsan (run-on sentence) iyo (3) hakad qalad ah (comma splice). Haddii qaladaadkaas weedha ee aan soo sheegay dhacaan, waxa aanay astaamayntani salka ku hayn hadalka (speaking). Astaamaynta hadalka iyo qoraalka waxa, ilaa maanta, u dhexeeya faraq weyn. Inta culimada dhismaha afka ay ka jibo keenayso midayntooda waxa lagu shaqeeyaa astaamaynta u kala gaadh ah hadalka iyo qoraalka. Marka la hadlayo, waxa dhici karta in lagu dhawaaqo weedh dhiman ama murugsan. Waxa se dhammaystira macne dhimanaantooda iyo murugsanaantooda codayn (intonation) ka baxsan xuruufta uu afku ka kooban yahay. Codayntaas oo ah mid aan lagu qori karin qoraal ilaa maanta.

Iyada oo middaasi jirto, oo weliba aan afkeenna si cilmi ah aan loo baadhin, ayaa waxa aan halkan isku dayayaa in aan ku qeex isticmaal ku meel gaar ah oo afartaas astaamood sida ay afkeenna u qoqobayn karaan ku saaban, afarta astaanood waxa ay isu duwaan fikradaha weedha ku dheehan.

6. Hakadka. (,) : astaantani waxa ay kala soocdaa ERAYYADA odhaahyada iyo weedhaha dhiman. Astaantani waxa weeye astaanta ugu isticmaalka badan ee dadku aad u qaldo.

Dadka aan si fiican u isticmaali karini, waxa ay, macnaha qoraalkoodu leeyahay, ka hufiyaan dadka akhriya qoraalkoodaas.

Shaki iyo isfahmi la'aan ma dhici karto, haddii qoraha iyo akhriyuhu ay labadoodu ba fahansan yihiin isticmaalka hakadka.

(,) Astaantani waxa ay bedeshaa xidhiidhiyaasha taxa erayada, odhaahaha, iyo weedhaha:-

(b) Eray Magac ah: Qalad: Jaanac iyo Faarax iyo Caasha iyo Cali ayaa tegay.

Sax: Jaanac, Faarax, Caasha, iyo Cali ayaa tegay.

(t) Erayyo fal ah: Qalad : Barihii ayaa yimid oo fadhiistay oo hadlay oo aanusay.

Sax: Barihii ayaa yimid, fadhiistay, hadlay, oo aanusay.

(j) Erayyo tilmaane ah:

Qalad: 1. Qalin cusub, oo cas oo gaaban oo jaban ayaa baruhu haystaa.

Sax: 2. Qalin cusub, cas, gaaban oo qurxoon ayaa baruhu haystaa.

(x) Odhaahyo

Qalad: 1. Aqalka, dhinaciisa bari iyo geestiisa waqooyi, iyo xagga koonfureed iyo neelo kale oo ku dhaw , ba waxa ku yaalla dhir badan.

Sax: 2. Aqalka, dhinaciisa bari, geestiisa waqooyi, xaggiisa koonfureed, iyo neelo kale oo ku dhawba, waxa ku yaalla dhir badan.

Qalad: 1. Geedkii midho macaan ee caleen qoyan ee hadh weyn ee ubax udgoon miyaa la gooyaa?

Sax: 2. Geedkii midho macaan, caleen qoyan, hadh weeyn, ee ubax udgoon miyaa la goyaa?

(kh) Weedho:

1. Marka laba ama saddex weedhood oo dhan ama is qiimo leeg la isku daro.

Qalad: a) Cali waa uu tegay magaaladii.

b) Cali ayaa ka soo noqday magaaladii.

t) Cali waxa uu soo iibsaday buug.

Sax: Cali waxa uu tegay, ka na soo iibsaday buug, oo uu ka soo noqday magaaladii.

2. Haddii ay laba weedhood gaaban yihiin oo isku mar keli ah hawl carabku yari u wada qabsanayo, isku na yeele yihiin, waa la isku daraa:

<u>Qalad:</u> 1. Cabdi baa qaaday, oo la tegay buugga.

<u>Sax</u> 2. Cabdi baa qaaday oo la tegay buugga.

3. Hakadku waxa uu gooni ka dhigaa erayada yaabka ah ee weedh ku jira; ana ereyada u / dhaqna sida yaabka.

Sida: Hohn, ee na aan tago?

Tolow, Cali na yimid?

Waa yaab, ee maxa aan yeelaa?

Haa, ee kaallay.

Maya, joog maanta.

Ma yimid agaasinihii, tolow, na se / waa maqan yahay?

Cali, kaallay halkan, Kaagaasi, na aad soo dhawaatid.

In kasta ba /, joog xafiiska,

Weligaa ba /, hurud sariirta.

Goor kasta ba /, seexo gurigaaga.

4. Hakadku waxa uu kala jaaraa weedha ana weedhaha dhinan ee ka horeeya ana ka danbeeya weedha dhan:

(b) Weedhaha dhinan ee ka horeeya weedha dhan.

Sida: (i) Jiilaalkii xuna ee kalhore, Cunar waxa uu joogay Galdogob.

(ii) Sanadkii tegay bishii Abriil 1975kii, waxa aan goostay badar badan.

(iii) Markii aan ka inid Hargeysa, waxa aan ku degay saxiibkay Guuleed.

(iv) Waagdiii abaartii xumayd ee dhabar-jibista ahayd, Kacaanku waxa uu muujiyey karti.

(t) Weedha dhiman ee ka dambaysa weedha dhan:

(i) Cumar waxa uu joogay Galdogob, jiilaalkii xumaa ee kalhore

(ii) Waxa aan goostay badar badan, sanadkii tegay bishii abriil 1975kii.

(iii) Waxa aan ku degay saaxiibkay Guuleed, markii aan ka imid Hargeysa.

(iv) Kacaanku waxa uu muujiyay karti, abaartii xumayd ee dhabar jabista ahayd.

5. Laba hakad ku astaamee haddii aad soo dhexgelinaysid hadal weedh dhan.

Qalad: Waxa aan doonayaa haddii aad heysid Irbad

Sax: Waxa aan doonayaa, haddii aad haysid (hayso), Irbad ama, waxa aan doonayaa irbad, haddii aad haysid/hayso.

Qalad: Shamis ayaa doonaysa sida aan filayo fasaxa in ay qaadato.

Sax: Shamis ayaa doonaysa, sida aan filayo, fasaxa in ay qaadato.

6. Hakad ha ku kala astaamayn labadan weedhood oo keli ah haddii aanay wehelin weedh saddexaad.

Qalad: Aniga, oo jooga guriga, ayaa uu soo galay.

Geed weyni, ee ku yaalla beerta, ayaa uu garaacay.

Sax: Aniga oo jooga guriga ayaa uu soo galay.

Geedka weyn ee ku yaalla beerta ayaa uu garaacay.

Weedhahan kor ku qoran waxa kale oo la mid ah weedhaha tilmaamaya ama sifaynaya yeelaha ama layeelaha weedha.

Ninka ayaa salaamay Wiilka

Yeele Layeela

b) Ninka hadli doona ayaa aamusiiyay Wiilka Ooyayay

t) Inanta Xidhaysay irridda

Irridda xidhaysay

7. Siyaabaha kale ee loo isticmaalo hakadka waxa ka mid ah:-

(b) Salaanta warqadda: Jaalle Geedi,

(t) Xidhitaanka warqadda: waad mahadsan tahay,

(j) Taariikhda: Maarso 21, 1975kii

(x) Qaybinta Cunwaanka: Cali Jaamac Weheliye, S.B. 187

(kh) Qaybinta lambarada: 1,365,000.

(d) Warsheegiid Agaasimihii ayaa yidhi, "Beri soo noqo."

7. Dhibic Hakad: (;) Astaantani waxa ay u dhexaysaa, nasasho ahaan hakadka iyo joogsiga. Nasashada la nasanayaa, marka la muujinayo dhibic hakadka, waa ay ka gaaban tahay joogsiga, waa na ay ka dheer tahay hakadka. Sidaas awgeed, astantani waxa ay kale soocdaa erayyada qodhaabyada ama se weedhaha dhiman ee tilmaanaya (sifaynaya) magac ku jira weedh dhan (yeele ama layeele mid walba .

b) Erayyo ...: Qalad: Qalin cusub, cas, gaaban, buug, madaw, yar, cusub, iyo xaashi jeexan, cad, oo xun.

Sax: Qalin cusub, cas oo gaaban; buug madaw, yar, oo cusub; iyo xaashi jeexan, cawlan, oo xun ayaa uu hastaa.

t) Odhaaho: Qalad: Beerta, geesteeda bari, dhinaceeda waqooyi, gadaasheeda, iyo horteeda/ba waxa ku beeran dhir , aqalka/na, korkiisa sare, dhinacyadiisa oo dhan iyo gudihiisi dhammaan/ba waxa marsan rinji.

Sax: Beerta, geesteeda bari, dhinaceeda waqooyi, gadaasheeda iyo horteeda/ba, waxa ku beeran dhir; aqalka/na, korkiisa sare, dhinacyadiisa oo dhan, iyo gudihiisa dhammaan/ba, waxa marsan rinji.

j) Weedho: Galad: Gabadha, fadhida xafiiska, akhriyaysa/na wargeyska, cabaysa/na yoogada ee u sheekaynaysa saaxibadeed, waxa la hadlaya agaasime.

Sax: Gabadha, fadhida xafiiska, akhriyaysa wargeyska, cabaysa yoogada, ee u sheekaynaysa saaxiibadeed; waxa la hadlaya agaasime.

8. Laba dhibcood: (:)

Astaantan waxa loo isticmaalaa:

(b) In la qeexo waxyaabo taxan oo dheer, sida

Qalad: Inantu waxa ay gadatay: yaanyo, basal, canbe, iyo soor.

Sax: Inantu waxa ay gadatay yaanyo, basal, canbe, iyo soor.

Qalad: Xubnaha Guuddiga Af Soomaaligu waxa ay ka koobmaan, Cumar Aw Nuux, Maxamad Shire Maxamad, Cabdi Daahir Afey, Sheekh Jaamac Cumar, Yaasiin Cismaan Keenadid, Axmed Cali Abokar, Muuse Ismaaciil Galaal, Axmed Cartan Xaange, Cabdullaahi Xaaji Maxamuud, Xuseen Sheekh Axmed IWM.

Sax: Xubnaha Guddiga Af Soomaaligu waxa ay ka koobmaan;

1. Cumar Aw Nuux
2. Maxamed Shire Maxamad
3. Cabdi Daahir Afey
4. Sheekh Jaamac Cumar
5. Yaasiin Cismaan Keenadid
6. Axmed Cali Abokar
7. Muuse Ismaaciil Galaal
8. Axmed Cartan Xaange
9. Cabdullaahi Xaaji Maxamud
10. Xuseen Sheekh Axmed
11. Ibraahim Xaashi Maxamed
12. Shariif Saalax Maxamed
13. Cabdullahi Ardeeye
14. Cabdullaahi Xaaji Abokor
15. Maxamed Nuur Caalim
16. Maxamed Xasan Aadam
17. Mustafa Sheekh Xasan
18. Xirsi Magan Ciise
19. Dahabo Faarax Xasan
20. Maxamed Xaaji Xuseen
21. Yuusuf Xirsi Axmed

(t) Marmar waxa labada dhibcood loo isticmaalaa in lagu nuuxnuuxsado eray, odhaah, ama weedh; sida:

(i) Jaanac waxa uu ka adag yahay wax keli ah: hadal.

(ii) Abaartii waxa ay tartay wax qudh ah: rarid iyo dejin.

(iii) Buunigii waa dhintay: Cilmigiisii waa raacay.

(v) Marka la kala qaybinayo waqtiga 12:30

9. Jiitin Dheer: (—) Astaantan waxa loo isticmaalaa, marka weedha caadigeed aan loogu dhawaaqin ee la qabqabto, iyado oo looga jeeda ujeeddo gaar ah.

(a) Waxa ay ila tahay —— ama iska dhaaf.

(b) Axdiyadii Kacaanku —markii aad axdhid — waxa weeye kuwo bulsho caafimaad qabta lagu dhiqi karo.

(t) Baabuurkan aan gado — ma kula tahay?

(j) Haghago muujin : waxa — aan — doonayaa — buug yar.

IV. ASTAAMAHA GAARKA AH: (' '), (" ") iyo (()).

Saddexdan astaamood waxa ay qeexaan astaamayn gaar ah oo ah kooxayn hadalka.

10. Kolmo: (' ') Waxa ay muujisaan, magac suugaaneed ama hadal qof yidhi oo ka mid ah hadal qof kale sheegayo,

Sida: (b) Cali waxa uu ku nuuxnuusday, "Waan akhriyay riwaayadda 'Samawada'"

(t) Caasha ayaa tidhi, "Maan jecleysan 'Diiwaanka Siyid Maxamed Cabdulla Xasan', markaan akhriyay".

(j) Cali ayaa weydiiyay, "Yaa qoray 'Aqoon daro, waa nacayb jacayl'".

(x) Garsoorihii waxa uu xusuusiyay eedaysanaha, "ma og tahay inuu markaatigii yidhi 'waan ogaa markuu eedaysanuhu xaday alaabta'".

11. LABA KOLMOOD: (" ") Calaamadahan waxa lagu isticmaalaa, marka aad muujinaysid:

b) Magac suugaaneed Sida:

i) "Diiwaanka Siyid Maxamed Cabdulla Xasan", (Gabayo)

ii) "Samawada", (Riwaayad)

iii) "Aqoon daro waa nacab jacayl", (Sheeko)

t) Hadal qof yidhi Sida:

waxa uu yidhi, "waan imanayna".

Cali baa u yeedhay, "Jaamacaw! soo carar".

12. QAANSO GAABAN: (()) Astaantan waxa ay qeexdaa (1) hadal kaabaya ama macnaynaya hadal kale: Sida:

(b) Abaartu (tii kalhore oo kale) waa cadawga dadka.

(t) Jaalle Maxamed Cabdulle Xasan (hogaamiyihii halgankii daraawiista) waxa uu ahaa nin wadani ah.

(j) Lambarada ama sunadaha hadal raaca:

(b) Go'aan waxa lagu gaadhay (1) in la xoojiyo dhaqaalaha dadka, (2) in la adkeeyo nabadgelyada, (3) iyo in la mideeyo Ummadda Soomaaliyeed.

(t) Aqallada waxa loo qaybiyay (a) Mutule, (b) Cariish, (t) Baraako, (j) Sar laban ah, (x) iyo Sar dhagax ah

(j) Riwaayadii Samawada (1974) qof waliba waa galay.

TIXRAAC.

Waxa aan ka tixraacay buugaggan astaamaynta.

ARNTSON, Dorothy Horine: Beginning College Writing, Scott, Foresman and Company, Chicago, 1961.

FRANCI, W. Nelson: The Structure of American English, The Roland Press Company, New York, 1958.

HOPPER & GALE: Essentials of Effective Writing, Barron's Educational Series, New York, 1961.

JORDON, H. Hoover: Elements of Good Writing; A Guide for Advanced Exposition, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1957.

STRATTON, Clarence: A Quide to Correct English, McGrow-Hill Book Company, Inc., New York. 1949.

STRUNK & WHITE: The Elements of Style, The Macmillan Company, New York, 1959.

&&&&&&&&&&
&&&&&&
&